

РЕЦЕНЗИЯ

от професор д-р Стефан Иванов Мичев, катедра „Национална сигурност“
при факултет „Информационни науки“ на Университета по
библиотекознание и информационни технологии

за дисертационния труд на
Румяна Атанасова Попова

на тема:

**НАЦИОНАЛИЗМЪТ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ТЕНДЕНЦИИ В
НЕГОВИТЕ ПРОЯВЛЕНИЯ**

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
в Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
Професионално направление: 3. 3. Политически науки

2017

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем.

За специалистите значимостта на изследвания в дисертацията научен проблем е вън от съмнение. По-важно в случая е, че Румяна Попова отделя специално внимание и доказва актуалността на темата. В синтезиран вид тя е показана в тезата: „Влиянието на национализма в Европейския съюз се увеличава поради обективни причини, като глобализацията, икономическата и дълговата криза, демографската криза, имигрантската и бежанската криза, а това оказва влияние върху развитието на европейската интеграция“.

Убедително е представена значимостта на проучването, а постигнатите резултати ни убеждават, че докторантката е навлязла в проблема и има точна оценка за разработките на други изследователи.

2. Обща характеристика на дисертационния труд.

Съдържанието на дисертационния труд е структурирано в увод, три глави, заключение и списък на използваната литература. Общият обем е 217 страници. В списъка на използваната литература има 51 заглавия на български език, 42 – на английски език и 87 Интернет адреса.

Несъмнен успех за Румяна Попова и научния ѝ ръководител е формулирането на обекта и предмета на изследването. Налице е единство между целта, задачите на изследването и постигнатите резултати.

В дисертационния труд е анализирано развитието на национализма в Европа през последните три века и се разкриват причините за неговата поява и развитие. Направена е типология на национализма според различни признаци.

Крайният продукт от изследването е конкретна оценка на съвременните измерения и форми на национализма в Европейския съюз.

Използвана е подходяща методология и методи за научен анализ, достатъчно разнообразни и актуални източници и библиография от български и чужди автори. Проучена е и специализирана научна литература – изследвания, направени от Института за проучване на общественото мнение в Европейския съюз „Евробарометър“, от социологическа агенция „Алфа Рисърч“ и др.

В първа глава на дисертацията се разглеждат факторите и предпоставките за възникването и развитието на нациите и национализма, основните теоретични направления в изследването на произхода на нацията и национализма и най-важното – същността на национализма.

Румяна Попова представя обобщена дефиниция на национализма, в която има две страни. Първата е характеризирането на национализма като политическа идеология, политическа философия, политическа доктрина, втората – практическата реализация на национализма чрез дейността на политическите партии, националистическите движения и т.н. Аз приемам това своеобразно двупластие в определението и мисля, че то е добра основа за разкриването на това, което докторантката определя като *роля на национализма*. Освен това, на базата на подобно определение може да се анализира и връзката между нацията и национализма, нещо, което е направено сполучливо в дисертацията.

Трудно ми е да приема обаче тезата, че национализмът има цели /справка 1.2.2. *Цели и функции на национализма, стр. 50-53*/. Това прекалено субстанционизиране на национализма може да се смята и за неволно допуснато. Очевидно е, че цели имат хората, те ги преследват и се опитват да ги реализират и чрез организациите, които създават. Впрочем в самото начало на въпросния параграф Румяна Попова изказва мисъл, която ни убеждава, че разбира нещо друго под изрази „цели на

национализма“ – „*Национализмът има своите цели и функции. Той може да служи на хора, които се стремят към постигане на различни цели*“ /с. 53/.

Във втора глава се разглеждат обстойно развитието на национализма в Европа, образуването на националните държави в Европа, особеностите на национализма на Балканския полуостров и проявите на краен национализъм през XX век. В резултат на този анализ, а и на базата на постигнатото в първа глава Румяна Попова предлага една сполучлива типология на национализма в Европа.

Постигнатите резултати от теоретичния анализ в първите две глави са сериозни и отговарят на изискванията за една докторска дисертация, а в трета глава доказателствата за тази оценка се допълват с авторски принос в изследването на съвременните проявления на национализма на три равнища: *наднационално ниво* – ниво институции на Европейския съюз – избори и нагласи в Европейския парламент; *национално ниво* – в рамките на държавите членки като отношение към посоката на развитие на европейската интеграция; *субнационално ниво* – вътрешнополитическо сепаратистко проявление в държавите, членки на Европейския съюз.

Смятам за важни и аргументирани изводите на Румяна Попова, че без аналитичното разглеждане на тези проявления на национализма е невъзможно да се разграничат различните му форми и типове в политическия процес на ниво Европейски съюз и на равнище национална държава-членка, както и че със своите положителни и отрицателни черти националистическият дискурс не бива и не може да бъде пренебрегван и може да послужи като „ориентир“ на политическите елити тогава, когато нагласите и исканията на обществото се разминават с техните.

3. Характеристика на приносите в дисертационния труд.

Справката за научните приноси отразява постиженията на Румяна Попова. Те не са разделени на научни и приложни, но даже и в този си вид могат да бъдат допълнени поне с още един, който примерно би изглеждал така:

5. Създадена е конструкция от знания, която се използва и може да се използва за обучение на студенти, докторанти и специализанти по Политология, Социология, Международни отношения, История и др.

Имам известни възражения към формата, в която са представени приносите. Част от тях започват с изречения, в които се излагат по-скоро резултати от изследването, а след това – какво може да се определи като принос. Това се отнася най-вече до приносите, обозначени с номера 1 и 2.

4. Критични бележки и препоръки

Част от критичните бележки вече бяха изказани при разглеждането на общите характеристики на дисертационния труд, както и при оценката на приносите.

Мисля, че от гледна точка на прецизирането на структурата на дисертацията някои параграфи в отделни точки биха могли да се разместят, без да се променя тяхното съдържание. Така например в 3.1. *„Основни причини за нарастването на националистичните движения в политическия процес на ЕС“*, могат да се разменят местата на параграф 3.1.4. *„Глобализация“* и параграф 3.1.1. *„Нарастващ евроскептицизъм“*.

Това, разбира се, е моята гледна точка и не поставя под съмнение постиженията на докторантката. Впрочем подобни критични бележки могат да се възприемат и като препоръки за бъдещата работа.

Всъщност основната ми препоръка е, че резултатите от изследването освен чрез автореферата и с публикациите по темата може и трябва да

получат необходимата публичност и чрез издаването на монографичен труд.

5. Оценка за автореферата.

Авторефератът отговаря на изискванията. Той представлява самостоятелно произведение, в което са представени изчерпателно основните постижения и приносите в дисертационния труд.

6. Заключение

Представеният дисертационен труд на Румяна Попова отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Давам положителна оценка на дисертационния труд на тема: „Национализмът в Европейския съюз – тенденции в неговите проявления” и съм съгласен на Румяна Атанасова Попова да се даде образователната и научна степен „доктор” в Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.3. Политически науки.

Рецензент:

(Проф. д-р Стефан Мичев)